הגמרא מביאה סיוע מברייתא לדברי רבא שלרבי יהודה 'ערות אביך' זו אשת אביך: תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא – כדברי רבא, נאמר בתורה (ויקרא כ יא) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אֵשֶׁת אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת יוּמְתוּ שְׁנֵיהֶם דְּמֵיהֶם בָּם', דורשת הברייתא, 'אִישׁ' – דוקא גדול הבא על אשת אביו במיתה, פָּרַט לְקָטָן הבא על אשת אביו שאינו במיתה, לפי שאינו בר עונשים. 'אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אֵשֶׁת אָבִיו' ולא נאמר 'את אמו אשת אביו', מַשְׁמַע שהפסוק מדבר בֵּין בְּאֵשֶׁת אָבִיו שֶׁהִיא אִמּוֹ וּבֵין בְּאֵשֶׁת אָבִיו שֶׁלֹּא אִמּוֹ, שבשתיהן עונשו סקילה. ואילו הבא על אִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו אלא אנוסתו, מְנַיִּין שעונשו סקילה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה', המשך פסוק זה מוּפְנֶה – מיותר הוא לדרשה, לפי שהרי כבר נאמר בתחילת הפסוק 'ואיש אשר ישכב את אשת אביו', ולצורך מה נאמר עוד 'ערות אביו גלה', אלא תיבות אלו נאמרו כדי לְהַקִּישׁ וְלִדּוֹן מֵהֶנּוּ גְּזֵרָה שָׁוָה לחייב הבא על אמו שאינה אשת אביו, כמו שיבואר להלן בסיום הברייתא. 'מוֹת יוּמָתוּ', הרי אלו מיתתם בְּסֵקִילָה.

מבארת הברייתא: אַתָּה אוֹמֵר שעונשם בְּסֵקִילָה, אוֹ אֵינוֹ – שמא אינם בסקילה אֶלָּא בְּאַחַת מִכָּל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. אלא דבר זה למדים אנו בגזירה שוה, נֶאֱמַר כָּאן דְּמֵיהֶם בָּם, וְנֶאֱמַר להלן (שם ב כז) בָּאוֹב וְיִדְּעוֹנִי 'וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם', מַה לְּהַלָּן בְּסֵקִילָה כמו שמפורש שם בפסוק 'באבן ירגמו אותם', אַף כָּאן בְּסֵקִילָה.

שואלת הברייתא: עוֹנֶשׁ לבא על אשת אביו שָׁמַעְנוּ מהפסוק הנזכר, אַזְהָרָה מְנַיִּין – אך היכן שמענו שהזהירה התורה שאסור לבוא על אשת אביו. משיבה הברייתא: תַּלְמוּד לוֹמַר (שם יח ז) 'עֶרְוַת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה', 'עֶרְוַת אָבִיךָ' הנאמר כאן זוֹ אֵשֶׁת אָבִיךָ ולא ערות אביך ממש, הרי אזהרה לבא על אשת אביו.

שואלת הברייתא: אַתָּה אוֹמֵר ש'ערות אביך' זו אֵשֶׁת אָבִיךָ, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא עֶרְוַת אָבִיךָ מַמָּשׁ – שהזהיר הכתוב שלא לבוא על אביו במשכב זכור. משיבה הברייתא: נֶאֱמַר כָּאן – באזהרה (פרק יח) 'עֶרְוַת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה', וְנֶאֱמַר לְהַלָּן – בעונש (פרק כ) 'עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה', מַה לְּהַלָּן בְּאִיסּוּר אִישׁוּת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, כלומר, באשת אביו, שהרי בתחילת הפסוק נאמר 'ואיש אשר ישכב את אשת אביו', אַף כָּאן בְּאִיסּוּר אִישׁוּת הַכָּתוּב מְדַבֵּר ולא במשכב זכור.

הברייתא ממשיכה לברר בענין האזהרה: וּמַשְׁמַע שאזהרת 'עֶרְוַת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה' מדבר בֵּין בְּאֵשֶׁת אָבִיו שֶׁהִיא אִמּוֹ, וּבֵין בְּאֵשֶׁת אָבִיו שֶׁאֵינָהּ אִמּוֹ לפי ששתיהן נחשבות לערות אביו, אבל אִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו אלא אנוסתו, מְנַיִּין שהוא מוזהר אף עליה. תַּלְמוּד לוֹמַר (שם) 'עֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה'.

עתה מבארת הברייתא את מה שהתחילה לומר לעיל ולא סיימה, מנין לנו 'עונש' בבא על אמו שאינה אשת אביו. שואלת הברייתא: אֵין לִי אֶלָּא בְּאַזְהָרָה, כלומר, מהפסוק 'ערות אמך לא תגלה' איני שומע אלא שֶׁלְּעִנְיַן אזהרה עָשָׂה הַכָּתוּב את אִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו כְּאִמּוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָבִיו, שכשם שהוא מוזהר בלאו על אמו שאינה אשת אביו, כך הוא מוזהר בלאו על אמו שאינה אשת אביו, אבל עוֹנֶשׁ מְנַיִּין, כלומר מנין שאף לענין עונש סקילה דין אמו שאינה אשת אביו כאמו שהיא אשת אביו. משיבה הברייתא: דבר זה אנו למדים בגזירה שוה, נֶאֱמַר כָּאן – באזהרה 'עֶרְוַת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה' וְנֶאֱמַר לְהַלָּן – בעונש 'עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה', מַה בָּאזְהָרָה עָשָׂה הַכָּתוּב את אִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו כְּאִמּוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָבִיו, אַף בָּעוֹנֶשׁ עָשָׂה הַכָּתוּב את אִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו כְּאִמּוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָבִיו.

מסיימת הברייתא ודורשת את סוף הפסוק הנאמר גבי אזהרה: ולאחר שנאמר 'ערות אביך וערות אמך לא תגלה', מה תלמוד לומר עוד 'אִמְּךָ הִיא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ', אלא למעט הוא בא, שהבא על אמו שהיא אשת אביו, מֻשָּׁם אִמּוֹ אַתָּה מְחַיְּבוֹ וְאִי אַתָּה מְחַיְּבוֹ מֻשָּׁם אֵשֶׁת אָב.

עד כאן נשנית משנתו של רבי יהודה בברייתא שבתורת כהנים. מעתה מבארת הגמרא את שיטת רבנן. שואלת הגמרא: וְרַבָּנַן החולקים במשנתינו על רבי יהודה וסוברים שהבא על אשת אביו אינו חייב עליה גם משום אשת אביו וגם משום אמו, מדוע שהיא אמו חייב עליה גם משום אשת אביו, מִשּׁוּם אִמּוֹ אַתָּה מְחַיְּבוֹ וְאִי אַתָּה מְחַיְּבוֹ מֻשָּׁם אֵשֶׁת אָב. משיבה הגמרא: רבנן סוברים ש'עֶרְוַת אָבִיךָ' הנאמר בתחילת הפסוק היינו אביך מַמָּשׁ, כלומר, אזהרה לשוכב עם אביו במשכב זכור, ומכיון שהפסוק לא מדבר כלל בבא על אשת אביו, לכך לא שייך לומר ש'אמך היא' שבסוף אותו פסוק יבוא למעט דבר שהפסוק לא דיבר עליו כלל.

מקשה הגמרא: האיך אתה אומר שלרבנן הפסוק בא לאסור משכב זכור עם אביו, הלא הַאי – איסור זה מִ'וְאֵת זָכָר לא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה' נָפְקָא, ומדוע צריכה התורה להזהיר על אביו לחוד. מתרצת הגמרא: אכן גם בלא לאו זה הוא מוזהר עליו משום משכב זכור, אך שנה הכתוב באביו אזהרה נוספת כדי לְחַיֵּיב עָלָיו שְׁתַּיִם – שתי חטאות, אחת משום 'ואת זכר לא תשכב' ואחת משום 'ערות אביך לא תגלה'. וְכִדְרַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, נְבִרֵי [ר'בסמוך יבואר שהכוונה לישראל] הַבָּא במשכב זכור עַל אָבִיו, חַיָּיב שְׁתַּיִם, משום 'ואת זכר לא תשכב', ומשום 'ערות אביך לא תגלה', וכן הַבָּא במשכב זכור עַל אֲחִי אָבִיו, חַיָּיב שְׁתַּיִם, משום 'ואת זכר לא תשכב', ומשום 'ערות אחי אביך לא תגלה'. אָמַר רָבָא, מִסְתַּבְּרָא מִילְּתָא דְּרַב יְהוּדָה, בְּיִשְׂרָאֵל שבא על אביו בְּשׁוֹגֵג ולענין חיוב כָּרֵתָן – שמכיון שעבר על שני לאוין חייב שתי חטאות, וְהָאי דְּקָאָמַר רב יהודה 'נְבִרִי', אין כוונתו נברי ממש אלא לִישָׁנָא מְעַלְּיָא הוּא – לשון נקיה תפס, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ נָבְרִי מַמָּשׁ, הלא דִּינוֹ של נברי הבא על הזכר מַאי נִיהוּ, קָטְלָא – מיתה, שכן 'ערויות' היא אחת משבע מצוות שבני נח הוזהרו עליהן, והעובר על אחת מהן דינו במיתה בין בשוגג בין במזיד, ואם כן פְּתָרֵי קָטְלֵי קָטְלַת לֵיהּ – וכי שייך להורגו בשתי מיתות, ואם כן לענין מה אמר רב יהודה שחייב שתים, אלא בהכרח שרב יהודה דיבר לענין ישראל הבא על אביו בשוגג שאינו במיתה אלא בחטאת, שחייב שתי חטאות.

הגמרא מביאה ברייתא שנשנית כדברי רב יהודה, ושנחלקו אמוראים אודותיה האם נאמרה בשיטת רבנן דווקא או אף בשיטת רבי יהודה: תַּנְיָא נַמִּי הָכִי וכדברי רב יהודה, הַבָּא עַל אָבִיו במשכב זכור חַיָּיב שְׁתַּיִם, הַבָּא עַל אֲחִי אָבִיו חַיָּיב שְׁתַּיִם. מבארת הגמרא: אֵיבָא דְּאָמְרִי – יש אומרים שברייתא זו דִּלְא כְּרַבִּי יְהוּדָה, שהרי רבי יהודה העמיד את הפסוק של 'ערות אביך לא תגלה' בבא על אשת אביו ולא בבא על אביו במשכב זכור, וממילא לשיטתו הבא על אביו אינו חייב אלא חטאת אחת. וְאֵיכָּא דְּאָמְרִי – ויש אומרים, אֲפִילּוּ תֵּימָא – ניתן לומר שהברייתא אפילו כְּרַבִּי יְהוּדָה, וּמַיְּתֵי לָהּ – ורבי יהודה ילמד שהשוכב עם אביו חייב שתים בְּקַל וָחוֹמֶר מֵאֲחִי אָבִיו, שהרי הכל מודים ששם הכתוב מדבר בשוכב עם אחי אביו ממש, שכן בסוף הפסוק נאמר 'אֶל אִשְּׁתּוֹ לֹא תִקְרָב', הרי שאזהרה על אשתו אמורה, ועל כרחך ש'עֶרְוַת אֲחִי אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה' מדבר בשוכב עמו ממש, ומעתה נלמד בקל וחומר, וּמָה אֲחִי אָבִיו דְּרַךְ קִרְבָה דְּאָבִיו הוּא וכששוכב עמו חַיָּיב שְׁתַּיִם, השוכב עם אָבִיו עצמו לֹא כָּל שֶׁכֵּן שיהא חייב שתים.

הגמרא מבארת במה נחלקו שתי הלשונות: וְקָמִיפַּלְגִי – ואמוראים אלו נחלקו בְּפִלּוּגְתָּא דְּאַבָּיֵי וְרָבָא להלן (עו.) האם ניתן לענוש מן הדין, כלומר, מכח קל וחומר אף שלא נאמר בתורה בפירוש, מַר – הסובר שהברייתא כרבי יהודה סָבַר כאביי שעוֹנְשִׁין מִן הַדִּין, לפיכך ניתן לחייב את השוכב עם אביו שתי חטאות בקל וחומר משוכב עם אחי אביו, וּמַר – הסובר שהברייתא אינה כרבי יהודה, סָבַר כרבא שאֵין עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין, לפיכך לא ניתן לענוש את השוכב עם אביו בקל וחומר משוכב עם אחי אביו, ואינו חייב אלא חטאת אחת משום 'ואת זכר לא תשכב'.

הגמרא ממשיכה לבאר את דרשות הפסוקים לפי רבנן ולפי רבי יהודה. שואלת הגמרא: וְרַבָּנַן שהעמידו את 'ערות אביך לא תגלה' בשוכב עם אביו, אַזְהָרָה לְאֵשֶׁת אָבִיו מְנָא לְהוּ – היכן הזהירה התורה ואסרה לבוא על אשת אביו. משיבה הגמרא: נָפְקָא לְהוּ – אזהרה זו לומדים הם מהפסוק שלאחריו מֵ'עֶרְוַת אֵשֶׁת

המשך בעמוד צ

אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה'. מקשה הגמרא: **וְרַבִּי יְהוּדָה** שסבר שב'ערות אביך לא תגלה' הזהירה התורה על אשת אביו, אם כן למה שנה הכתוב לומר 'ערות אשת אביך לא תגלה'. מתרצת הגמרא: **הָהוּא** – 'ערות אשת אביך לא תגלה' **מִיבָּעֵי לֵיהּ לְאַזְהָרָה לְאֵשֶׁת אָבִיו לְאַחַר מִיתָה** של האב, שאף על פי שעתה היא אינה אשת אביו, מכל מקום הוא מוזהר עליה לפי שהיתה אשתו. אמנם, **וְרַבָּנָן** סברו **דַּהֲוּא** – לאסור אשת אביו לאחר מיתה, **מְשֵׁיפָא דִּקְרָא נָפְקָא** – ממה שנאמר בסוף אותו פסוק 'עֶרְוַת אָבִיךָ הִיא', ומתיבות מיותרות אלו אנו למדים שאף לאחר מיתת אביו היא נאסרה. **וְרַבִּי יְהוּדָה** מה הוא ידרוש מסיום הפסוק 'ערות אביך היא', **הָהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ** שהבא על אשת אביו בחיי אביו בשוגג, אף על פי שהיא אסורה עליו גם משום אשת אביו וגם משום אשת איש, מכל מקום **מְשׁוּם אֵשֶׁת אָב אַתָּה מְחַיְּיבוֹ חטאת, וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ חטאת מְשׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ.**

מקשה הגמרא: האיך אפשר לומר שלרבי יהודה הבא על אשת אביו בחייו חייב רק משום אשת אביו, **וְהָאָנַן תְּנַן** – והרי שנינו במשנתינו **הַבָּא עַל אֵשֶׁת אָב חַיָּיב עָלֶיהָ שתי חטאות מְשׁוּם** איסור **אֵשֶׁת אָב וּמְשׁוּם** איסור **אֵשֶׁת אִישׁ, בֵּין כִּחֵי אָבִיו בֵּין לְאַחַר מִיתַת אָבִיו, וְלָא פְּלִיגִ רַבִּי יְהוּדָה** – ורבי יהודה אינו חולק ואומר שאינו חייב אלא משום איסור אשת אביו, משמע שאף הוא מודה שחייב שתים. מתרצת הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי**, אף על פי שלא נחלק רבי יהודה במשנה, מכל מקום **פְּלִיגִ בִּבְרַייְתָא** – חולק הוא על רבנן בתוספתא (פ"י ה"א), ושם הוא אומר שאינו חייב אלא משום אשת אביו ולא משום אשת איש.

שנינו בברייתא לעיל שרבי יהודה לומד גזירה שוה 'ענש מאזהרה' גבי איסור אשת אביו. עתה באה הגמרא לברר את דעת רבנן שאין לומדים גזירה שוה זו. שואלת הגמרא: **וְרַבָּנָן**, אמנם אזהרה להבא על אשת אביו לאחר מותו שמענו מ'ערות אביך היא', אך **עוֹנֶשׁ** סקילה **דְּאֵשֶׁת אָבִיו לְאַחַר מִיתָה מְנָא לְהוּ, בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי יְהוּדָה** אין להקשות כן, שכן **מַיְיתֵי לָהּ** עונש מאזהרה **בְּגָזֵרָה שָׁוָה**, שכל שהזהירה עליו תורה הרי הוא אף בכלל עונש, ואם כן כשם שהוזהר על אשת אביו אף לאחר מותו כן הוא גם לענין עונש, **אֶלָּא רַבָּנָן** שאינם דורשים גזירה שוה עונש מאזהרה, **מְנָא לְהוּ** – אם כן מנין להם עונש גבי אשת אביו לאחר מיתה. משיבה הגמרא: **אָמְרִי לָךְ** – יכולים רבנן להשיב לך, **הָהוּא 'עֶרְוַת אָבִיו גָּלָה'** דְּמַפֵּיק לָהּ **רַבִּי יְהוּדָה לִגְזֵירָה שָׁוָה** – מאותן תיבות שנאמרו גבי עונש 'ערות אביו גלה' שהן מיותרות ורבי יהודה דורש אותן לגזירה שוה, **מַפֵּקְיָ לֵיהּ אִינָהוּ** – ידרשו מהן רבנן **לְעוֹנֶשׁ דְּאֵשֶׁת אָבִיו לְאַחַר מִיתָה.**

עוד שואלת הגמרא: **וְרַבָּנָן** שאין להם גזירה שוה עונש מאזהרה, **עוֹנֶשׁ לְאִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו מְנָא לְהוּ**, ובשלמא לרבי יהודה דורש זה נלמד מהגזירה שוה כמבואר בברייתא, אך לרבנן מנין להם כן. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב שֵׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי, אָמַר קְרָא** (ויקרא יח ז) **'אִמְּךָ הִיא'** – האיסור מחמת שהיא אמך, ומזה אנו למדים **שֶׁעֲשָׂאָהּ הַכָּתוּב לְאִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו כְּאִמּוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָבִיו**, שהרי בשני האופנים הללו הצד השוה שהיא אמו, וכשם שהבא על אמו שהיא אשת אביו בסקילה כך הבא על אמו שאינה אשת אביו בסקילה.

שנינו במשנה: **הַבָּא עַל כַּלָּתוֹ כּוּ'** חייב עליה משום כלתו ומשום אשת איש. מקשה הגמרא: **וְלֵיחַיֵּיב נַמֵּי** בחטאת שלישית **מְשׁוּם** איסור הבא על **אֵשֶׁת בְּנוֹ**, שכן בפסוק נאמר (ויקרא יח טו) 'עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה, אֵשֶׁת בִּנְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ', ומשמע ששני לאוין הן, איסור כלתו ואיסור אשת בנו. מתרצת הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי, פָּתַח הַכָּתוּב בְּכַלָּתוֹ וְסַיֵּים בְּאֵשֶׁת בְּנוֹ, לוֹמַר לְךָ** שאין אלו שני לאוין, אלא **זוֹ הִיא כַּלָּתוֹ וְזוֹ הִיא אֵשֶׁת בְּנוֹ**, שכן משמעות הפסוק היא 'אשת בנך היא' אותה שדיבר בה הפסוק בתחילה, ומה שהוסיף הכתוב לומר 'אשת בנך היא' הוא בכדי לאסור עליו את כלתו אף לאחר מות בנו.

משנה

המשנה ממשיכה לבאר את חייבי הסקילה ששנינו במשנה הקודמת: **הַבָּא עַל הַזָּכוּר, וְעַל הַבְּהֵמָה, וְהָאִשָּׁה הַמְבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה** עליה, דין האיש האשה והבהמה **בְּסְקִילָה**. מקשה המשנה: מדוע הבהמה נסקלת, אף **אִם אָדָם חָטָא, בְּהֵמָה מָה חָטְאָה**. מתרצת המשנה: **אֶלָּא לְפִי שֶׁבָּאָה לְאָדָם תַּעֲלָה עַל יָדָהּ** – שבגללה נכשל בעבירה, **לְפִיכָךְ אָמַר הַכָּתוּב** (ויקרא כ טו) **תִּהָרֵג**.

דָּבָר אַחֵר – סיבה נוספת, כדי **שֶׁלֹּא תְּהֵא בְּהֵמָה עוֹבֶרֶת בַּשּׁוּק וְיֹאמְרוּ זוֹ הִיא שֶׁנִּסְקַל פְּלוֹנִי עַל יָדָהּ**, והתורה חסה על החוטא שלא יתפרסם קלונו ברבים.

גמרא

מבררת הגמרא: הבא על **הַזָּכָר, מְנָא לָן** שדינו בסקילה. מבארת הגמרא: **דְּתָנוּ רַבָּנָן**, נאמר בפסוק (ויקרא כ יג) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם', ודרשו חכמים (תורת כהנים קדושים פ"ז), **'אִישׁ'** – דווקא בשהשוכב גדול הוא חייב מיתה, **פָּרָט** לשוכב קָטָן – פחות מי"ג שנה ויום אחד שפטור מן המיתה. **'אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר'**, מזה שלא אמר הכתוב אשר ישכב את איש, משמע ששוכב גדול חייב **בֵּין** שהנשכב **גָּדוֹל בֵּין** שהנשכב **קָטָן**. **'מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה'** – לשון רבים, **מַגִּיד לְךָ הַכָּתוּב שֶׁשְּׁנֵי מִשְׁכָּבוֹת** שייכות **בְּאִשָּׁה**, אחת כדרכה ואחת אינה כדרכה, ושניהם שוים לחייב עליהם בכל העריות.

אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, חֲבֵרַי זֶה – דומה היה שמשכבי אשה הנזכר בפסוק **בָּא לְלַמֵּד** על משכב הזכר, שבמשכב זכור חייב מיתה אף על פי שזו ביאה שאינה כדרכה, **וְלֹא כֵן הוּא, אֶלָּא נִמְצָא** שהפסוק **לָמֵד** על עצמו לענין משכבי אשה, שהרי לגופו של ענין אין צורך בכך, שכן דבר פשוט שכל משכב זכר הוא משכב שלא כדרך השוכבים, ועל כרחך שבא הכתוב להשמיענו שהבא על האשה בין כדרכה ובין שלא כדרכה חייב.

הברייתא ממשיכה לדרוש את הפסוק: **'מוֹת יוּמָתוּ' בְּסְקִילָה.** שואלת הברייתא: **אֲתָה אוֹמֵר בְּסְקִילָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶחָת מִכָּל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה.** משיבה הברייתא: **נֶאֱמַר כָּאן** – במשכב זכור **'דְּמֵיהֶם בָּם', וְנֶאֱמַר בָּאוֹב וְיִדְּעוֹנִי 'דְּמֵיהֶם בָּם'**, **מַה לְּהַלָּן בְּסְקִילָה**, כפי שנאמר מוֹת יוּמָתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם, **אַף כָּאן בְּסְקִילָה.**

מבררת הברייתא: עוֹנֶשׁ בהבא על הזכר והמביא את הזכר עליו, אכן שָׁמַעְנוּ מהפסוק 'תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ', אולם אַזְהָרָה מַנַּיִן – היכן הזהירה התורה על שכיבה עם זכר. מבארת הברייתא: תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא יח כב) 'וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִיא'. מבררת הברייתא עוד: לָמַדְנוּ אַזְהָרָה לַשּׁוֹכֵב עם הזכר, אַזְהָרָה לַנִּשְׁכָּב מַנַּיִן. מבארת הברייתא: תַּלְמוּד לוֹמַר (דברים כג יח) 'לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ' – מזומן למשכב זכר 'מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל', וְ'קדֵשׁ' פירושו משכב זכר, שכן אוֹמֵר הכתוב (מלכים א' יד כד) כשמונה את חטאות יהודה, 'וְגַם קָדֵשׁ הָיָה בָּאָרֶץ עָשׂוּ כְּכֹל הַתּוֹעֵבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ' וגו', ובכשם שקדש האמור במלכים היינו קדש שיש בו תועבה, כך קדש האמור בפסוק 'לֹא יהיה קדש' היינו קדש שיש בו תועבה, ואחרי ששמענו שקדש האמור הוא קדש של תועבה, יש לנו ללמוד מתועבה שנאמרה בעונש של משכב זכר, שכשם שבתועבה ההיא נכללו שניהם השוכב והנשכב, כך בתועבה של 'לא יהיה קדש' נכללים שניהם השוכב והנשכב, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ ללמוד אזהרה לנשכב לזכר מ'לא יהיה קדש', משום שמהפרשה עצמה שמענו זאת, שֶׁהֲרֵי הוּא אוֹמֵר, 'וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה', ואת תיבת 'תשכב' ניתן לקרוא בשתי צורות, האחת תִּשְׁכַּב וזו אזהרה לשוכב, וּקְרִי בֵּיהּ גם כן לֹא תִּשְׁכֵּב וזו אזהרה לנשכב.

הגמרא מבררת היכן שמענו אזהרה ועונש בזכר השוכב עם בהמה: הבא על הַבְּהֵמָה, מְנָא לָן שעונשו מיתה. מבארת הגמרא: דִּתְנוּ רַבָּנָן, נאמר בפסוק (ויקרא כ טו) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ', דרשו חכמים (תו"כ קדושים פי"ד ה"א), 'אִישׁ' חייב מיתה, פָּרָט לְקָטָן הבא על הבהמה שאינו חייב מיתה, לפי שאינו בר עונשים. 'אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה', בֵּין בבהמה גְּדוֹלָה בֵּין בבהמה קְטַנָּה, 'מוֹת יוּמָת' בְּסְקִילָה. שואלת הברייתא: אַתָּה אוֹמֵר בְּסְקִילָה אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּאַחַת מִכָּל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. משיבה הברייתא: נֶאֱמַר כָּאן בשוכב עם בהמה, 'וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ', וְנֶאֱמַר לְהַלָּן במסית לעבודה זרה (דברים יג י) 'כִּי הָרֹג תַּהַרְגֶנּוּ', מַה ההריגה לְהַלָּן בְּסְקִילָה, אַף כָּאן בְּסְקִילָה.

שואלת הברייתא: לָמַדְנוּ עוֹנֶשׁ לַשּׁוֹכֵב עם בהמה, אולם עוֹנֶשׁ לַנִּשְׁכָּב – למביא את הבהמה עליו מַנַּיִן. משיבה הברייתא: תַּלְמוּד לוֹמַר (שמות כב יח) 'כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת', אִם אֵינוֹ עָנִין להשמיענו עונש לַשּׁוֹכֵב, שהרי כבר נאמר (ויקרא כ טו) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת', תְּנֵיהוּ עָנִין להשמיענו עונש מיתה לַנִּשְׁכָּב.

שואלת הברייתא: לָמַדְנוּ עוֹנֶשׁ בֵּין לַשּׁוֹכֵב בֵּין לַנִּשְׁכָּב, אַזְהָרָה על משכב עם בהמה מַנַּיִן. משיבה הברייתא: תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא יח כג) 'וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְטָמְאָה בָהּ'. שואלת הברייתא: לָמַדְנוּ אַזְהָרָה לַשּׁוֹכֵב, אזהרה לַנִּשְׁכָּב – למביא את הבהמה עליו מַנַּיִן. משיבה הברייתא: תַּלְמוּד לוֹמַר (דברים כג יח) 'לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל', וְ'קדֵשׁ' פירושו משכב זכר, שכן אוֹמֵר הכתוב (מלכים א' יד כד), 'וְגַם קָדֵשׁ הָיָה בָּאָרֶץ עָשׂוּ כְּכֹל הַתּוֹעֵבוֹת הַגּוֹיִם' וגו', ומשכב בהמה בכלל תועבות הגוים, וכשם ש'קדש' האמור בפסוק במלכים הוא קדש של תועבה שיש בה משכב בהמה, כך 'קדש' האמור בפסוק בדברים הוא קדש שיש בה משכב בהמה, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵינוֹ צָרִיךְ ללימוד זה, שכן הֲרֵי הוּא אוֹמֵר 'וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ', ומאותו לשון משמע גם כן לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ.

הגמרא מביאה כמה הבדלים היוצאים ממחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא: הָבָא עַל הַזָּכוּר וְהֵבִיא עָלָיו זָכָר בשגגה בהעלם אחד, אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שלמד אזהרה לנרבע בהמה מ'לא יהיה קדש', חַיָּיב שְׁתַּיִם, חָדָא משום 'לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ', וְחָדָא מ'לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ'. לְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא שלמד אזהרת נרבע מ'לא תתן שכבתך', אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, משום שִׁשְׁכָבְתְּךָ וּשְׁכִיבָתְךָ, חָדָא הִיא. אֲבָל אָמַר, במשכב בהמה אֲפִילּוּ לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל נַמִּי הרובע ונרבע לבהמה בשגגה בהעלם אחד אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, משום דִּכְתִיב 'לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ', בְּזנות של נַעֲרֵי – בני אדם כְּתִיב, ולא בבהמה, לפי שקדש פירושו זנות, ואין זנות לבהמה. מקשה הגמרא על אביי: אֶלָּא לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל שלפי דבריך לא למד את אזהרת נרבע לבהמה מלא יהיה קדש, אם כן אַזְהָרָה לַנִּשְׁכָּב מְנָא לֵיהּ. מתרצת הגמרא: נָפְקָא לֵיהּ – לומד זאת מִן הפסוק 'כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת', וְאִם אֵינוֹ עָנִין לעונש לַשּׁוֹכֵב, שכבר נאמר (ויקרא כ טו) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת', תְּנֵיהוּ עָנִין לעונש לַנִּשְׁכָּב, וְאַפְקֵיהּ רַחֲמָנָא – ושינתה התורה לקרות לַנִּשְׁכָּב בִּלְשׁוֹן שׁוֹכֵב, בכדי להשוות נשכב לשוכב, מַה שׁוֹכֵב עָנַשׁ וְהִזְהִיר, אַף נִשְׁכָּב עָנַשׁ וְהִזְהִיר, ומאחר והאזהרה לנשכב ולשוכב היא מאותו לאו, לפיכך הבא על הזכר והמביא את הזכר עליו בשגגה בהעלם אחד, חייב אחת.

הבדל נוסף: הִנְרְבַּע לְזָכָר וְהִנְרְבַּע לִבְהֵמָה בשגגה בהעלם אחד, אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, לְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא חַיָּיב שְׁתַּיִם, חָדָא, על שנרבע לזכר ואזהרתו מ'לֹא תִשְׁכַּב', שבמשמעותו גם לא תִשְׁכֵּב, וַחֲדָא על שנרבע לבהמה ואזהרתו מ'לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ', שבמשמעותו גם לא תִתֵּן שְׁכִיבָתְךָ. לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, משום שְׁאִידֵי וְאִידֵי – זה וזה, נרבע לזכר ולבהמה, אזהרתם מ'לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ' הוּא. אֲבָל אָמַר, אֲפִילּוּ לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל נַמִּי חַיָּיב שְׁתַּיִם, משום שאזהרת נרבע לבהמה, הוא מִדִּכְתִיב 'כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת', וְאִם אֵינוֹ עָנִין לַשּׁוֹכֵב, שכבר נאמר (ויקרא כ טו) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת', תְּנֵיהוּ עָנִין לַנִּשְׁכָּב, וְאַפְקֵיהּ רַחֲמָנָא לְנִשְׁכָּב בִּלְשׁוֹן שׁוֹכֵב כדי להשמיענו, מַה שׁוֹכֵב עָנַשׁ וְהִזְהִיר, אַף נִשְׁכָּב עָנַשׁ וְהִזְהִיר, ונמצא שעל מה שנרבע לזכר יש לחייבו מ'לא יהיה קדש', ועל זה שנרבע לבהמה יש לחייבו משום 'כל שוכב עם בהמה' ונלמד הנרבע מהיקש לרובע.

הבדל נוסף, ובו אין מחלוקת בין רבי אבהו לאביי במנין החטאות: אֲבָל אם עשה ארבע עבירות בשגגה בהעלם אחד, כגון הַבָּא עַל הַזָּכוּר וְהֵבִיא זָכָר עָלָיו, הָבָא עַל הַבְּהֵמָה וְהֵבִיא בְּהֵמָה עָלָיו, בֵּין לְרַבִּי אֲבָהוּ בֵּין לְאַבַּיֵי, לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל חַיָּיב שָׁלֹשׁ חטאות. אחת על רביעת הזכר, משום 'וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב'. שלישית על רביעת הבהמה משום 'וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ'. אבל על מה שנרבע לבהמה אינו חייב חטאת. לרבי אבהו, משום שאיסור נרבע לבהמה נלמד מאותו הלאו של נרבע לזכר. ולאביי, משום שהוא נלמד מאותו הלאו של רובע בהמה. ולְרַבִּי עֲקִיבָא חַיָּיב שְׁתַּיִם, אחת על שרבע ונרבע לזכר, וחיובו משום 'וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב', שמשמעותו לא תִשְׁכֵּב ולא תִשְׁכֵּב. והשניה על שרבע ונרבע לבהמה, וחיובו משום 'וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ', שמשמעותו לא תתן שְׁכָבְתְּךָ ושְׁכִיבָתְךָ.

תָּנוּ רַבָּנָן, באיסור משכב זָכוּר, לֹא עָשׂוּ להשוות בּוֹ נשכב קָטָן לחייב בביאה זו את השוכב כָּמוֹ אם היה הנשכב גָּדוֹל, מה שאין כן באיסור שכיבה עם בְּהֵמָה, עָשׂוּ בָהּ בהמה קְטַנָּה שנרבעה כְּבהמה גְּדוֹלָה שנרבעה לחייב את רובעה. מקשה הגמרא: מַאי לֹא עָשׂוּ בּוֹ קָטָן כְּגָדוֹל, הרי גם כשהנשכב קטן השוכב חייב. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב, פירוש דברי חכמים כך הוא, לֹא עָשׂוּ בִּיאַת גדול הבא על קטן פָּחוֹת מִבֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים, כְּביאת גדול הבא על קטן בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים, שגדול הבא על קטן בן תשע שנים חייב מיתה, והבא על קטן פחות מבן תשע שנים פטור. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, לֹא עָשׂוּ בִּיאַת גדול הבא על קטן פָּחוֹת מִבֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים, כְּביאת גדול הבא על קטן בֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים, שגדול הבא על קטן בן שלש שנים חייב מיתה, וגדול הבא על קטן פחות משלש שנים פטור. מבררת הגמרא: בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי – במה חולקים ומה סברת מחלוקתם של רב ושמואל. מבארת הגמרא: רַב סָבַר, הואיל ואזהרת נשכב נלמדת אחד, אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שלמד אזהרה לנרבע לבהמה מ'לא יהיה קדש', חַיָּיב שְׁתַּיִם, חָדָא משום 'לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ', וַחֲדָא מ'לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ'. לְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא שלמד אזהרת נרבע מ'לא תתן שכבתך', אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, משום שִׁשְׁכָבְתְּךָ וּשְׁכִיבָתְךָ, חָדָא הִיא. אֲבָל אָמַר, במשכב בהמה אֲפִילּוּ לְדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל נַמִּי חַיָּיב שְׁתַּיִם, משום שאזהרת נרבע לבהמה, הוא מִדִּכְתִיב 'כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת', וְאִם אֵינוֹ עָנִין לַשּׁוֹכֵב, שכבר נאמר (ויקרא כ טו) 'וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת', תְּנֵיהוּ עָנִין לַנִּשְׁכָּב, וְאַפְקֵיהּ רַחֲמָנָא לְנִשְׁכָּב בִּלְשׁוֹן שׁוֹכֵב כדי להשמיענו, מַה שׁוֹכֵב עָנַשׁ וְהִזְהִיר, אַף נִשְׁכָּב עָנַשׁ וְהִזְהִיר, ונמצא שעל מה שנרבע לזכר יש לחייבו מ'לא יהיה קדש', ועל זה שנרבע לבהמה יש לחייבו משום 'כל שוכב עם בהמה' ונלמד הנרבע מהיקש לרובע.

הבדל נוסף: הַבָּא עַל הַבְּהֵמָה וְהֵבִיא בְּהֵמָה עָלָיו בשגגה בהעלם

המשך בעמוד נא

מאזהרת שוכב, לפיכך **כָּל דְּאִיתֵיהּ בְּשׁוֹכֵב** – כל שיש חיוב מיתה לנשכב כאשר הקטן הוא השוכב, וזהו רק בביאת קטן בן תשע שביאתו ביאה, **אִיתֵיהּ בְּנִשְׁכָּב** – יש חיוב לשוכב כאשר קטן זה הוא הנשכב, וזהו רק בקטן בן תשע שמחייב את שוכבו, **וְכָל דְּלֵיתֵיהּ בְּשׁוֹכֵב** – כל שאין חיוב מיתה לנשכב כאשר הקטן הוא השוכב, וזהו בקטן פחות מבן תשע שאין ביאתו ביאה, **לֵיתֵיהּ בְּנִשְׁכָּב** – אין חיוב לשוכב כאשר קטן זה הוא הנשכב, שאינו מחייב את שוכבו. **וּשְׁמוּאֵל אָמַר,** 'וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה' כְּתִיב, הרי שיש לדמות את איסור משכב זכור למשכב האשה, וכשם שאשה פחות משלש שנים אינה ראויה לביאה והבא עליה פטור, כך הבא על הזכר פחות משלש שנים פטור.

הגמרא מביאה בריייתא המסייעת לרב: **תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַב,** – שנינו בברייתא, הבא על (**זכר**) [**הַזָּכוּר**] **בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד** חייב. משמע, שהבא על קטן פחות מבן תשע שנים ויום אחד פטור, לפי שאינו נקרא זכור.